

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU TEIKIANT INFORMACIJĄ APIE PASLAUGAS IR KIRPIMO PASLAUGAS TYRIMO

2022-04-08 Nr. (21)SN-217)SP-21
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2021 m. gruodžio 21 d. buvo gautas pareiškėjo (pareiškėjo duomenys Tarnybai žinomi; toliau – Pareiškėjas) skundas, kuriame nurodoma, kad Pareiškėjas per interneto svetainę treatwell.lt užsisakė vyriško kirpimo paslaugą, atvykęs į kirpyklą kelis kartus pakartojo, kad pageidauja būtent „vyriško“ kirpimo. Kirpėjai atlikus darbą, kasoje paprašyta susimokėti už „moterišką“ kirpimą. Pareiškėjui paklausius, kodėl jam taikomas didesnis mokestis, jam buvo atsakyta taip: „Mes matome, kad atėjo moteris. Neskirstome žmonių pagal plaukų ilgį ar kiekį. Taisyklės tokios, kad moteris turi susimokėti už moterišką kirpimą“ (citos kalba netaisyta).

Pareiškėjas skunde nurodė, kad laiko save translyčiu vyru.

Patikrinus interneto tinklalapyje treatwell.lt „L’Amour“ grožio salono (toliau vadinamas ir Grožio salonu) pateikiamus kainoraščius, nustatyta, kad vyrų kirpimas kainuoja 14 Eur, moterų – nuo 16 Eur.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2021 m. gruodžio 31 d. raštu Nr. (21)SN-217)S-710 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Grožio saloną, prašydama pateikti paaiškinimą ir atsakyti į klausimus: ar kirpimo kainos už tapatų kirpimą (identišką šukuoseną) skiriasi priklausomai nuo lyties; jei taip, nurodyti dėl kokių priežasčių; dėl kokios priežasties Pareiškėjas, užsisakęs vyrišką kirpimą, turėjo sumokėti didesnę kainą, nei nustatyta

kainoraštyje vyriškam kirpimui; ar kliento išvaizda lemia plaukų kirpimo paslaugos kainą; jei taip, prašoma pagrįsti tai; jei asmuo save identifikuoja vyru, nepriklausomai nuo biologinės lyties ir prašo atlikti trumpų plaukų vyrišką kirpimą, kuo remiantis nuspręsta, ar atliekamas kirpimas „vyriškas“ ar „moteriškas“.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2022 m. sausio 4 d. Tarnyboje gautame paaiškinime Grožio salono atstovas nurodė, kad nagrinėjamu atveju „buvo atliktas moteriškas trumpų plaukų kirpimas, kuris užėmė daugiau laiko ir pastangų nes yra sudėtingesnės technikos negu vyriškas kirpimas. Tai pat buvo naudotos moteriškos plaukų puoselėjimo ir formavimo priemonės dėl to, kad plauko struktūra to reikalavo. Klientė (Grožio salonas vartoja moterišką lytį) pasakė, kad nori vyriško kirpimo, bet kai pradėjo aiškinti kirpimo formą, kirpimas atitiko trumpų plaukų moterišką kirpimą, todėl atitinkamai ir kainavo.“

2022 m. sausio 5 d. el. laiške Grožio salonas atstovas pateikė papildomus paaiškinimus, kuriuose pažymėjo, kad „kirpimo kaina nepriklauso nuo lyties, tiesiog gali būti naudojama skirtinga technika, sudėtingumas ir naudojamos priemonės. Klientė užsisakė vyrišką kirpimą dėl neaiškios priežasties, nes kirpėjos paprašė nukirpti trumpų plaukų moterišką kirpimą. Moteriškas trumpu plauku kirpimas skyrėsi nuo trumpo vyriško kirpimo technika ir sudėtingumu. Taip pat buvo paaiškinta, kad kirpimo kainą lemia meistro naudojama technika, kosmetika, bet ne kliento išvaizda. Teigiama, kad Grožio salono meistrai kerpa pagal kliento pageidavimus, nepaisant jo lyties.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Grožio salonas teikdamas informaciją apie kirpimo paslaugų kainas ir kirpimo paslaugas užtikrina lygių galimybių įgyvendinimą, nepaisant, be kita ko, lyties,

t. y., ar nepažeidė Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 ir 2 punktų nuostatų, įpareigojančių prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes vartotojų teisių apsaugos srityje.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. turiniu, kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypačingai dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei

paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje nurodyta, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 ir 2 punktais prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai įpareigojami, visiems vartotojams, nesvarbu, kokia jų lytis, taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ar garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas; suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. To paties įstatymo 13 str. 2 punkte nustatyta, kad prekių pardavėjo, gamintojo ar paslaugų teikėjo veiksmai pripažįstami pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, jeigu, informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba reklamuojant jas, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Pagal moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 dalį, tiesioginė diskriminacija – ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Tiriama galimos diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais ar jiems priskirtinomis savybėmis, ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėjas laikantis save translyčiu vyru per interneto svetainę treatwell.lt užsisakė vyriško kirpimo paslaugą, kuri turėjo kainuoti 14 Eur. Pareiškėjo teigimu, jis būtent taip ir buvo apkirptas. Tačiau jam atėjus sumokėti už suteiktą paslaugą, buvo nužiūrėtas nuo galvos iki kojų ir paprašyta sumokėti 16 Eur. Pareiškėjui paklausius, kodėl jam reikia mokėti brangiau, atsakymas nuskambėjo: „Mes matome, kad atėjo moteris. Neskirstome žmonių pagal plaukų ilgį ar kiekį. Taisyklės tokios, kad moteris turi susimokėti už moterišką kirpimą“ (citos kalba netaisyta).

Atkreiptinas dėmesys, kad interneto svetainėje treatwell.lt informacijoje apie Grožio salono teikiamų paslaugų kainas nurodytos skirtingos „vyrų kirpimo“ ir „moterų kirpimo“ kainos. Abiejų rūšių kirpimams skiriamas vienodas laikas – viena valanda. Remiantis tuo, kad skirtingos kirpimo paslaugų kainos nurodytos pagal kliento lytį, o ne pagal kirpimo technologijas, sudėtingumą, naudojamas

priemonės ir pan., teigtina, kad paslaugų kaina priklauso būtent nuo klientui priskirtino požymio – jo lyties.

Grožio salono atstovas savo pateiktuose paaiškinimuose nurodė: „Klientė užsisakė vyrišką kirpimą dėl neaiškios priežasties, nes kirpėjos paprašė nukirpti trumpų plaukų moterišką kirpimą. Moteriškas trumpu plauku kirpimas skyrėsi nuo trumpo vyriško kirpimo technika ir sudėtingumu.“

Vadovaujantis Lietuvių kalbos žodyne esančiu žodžio „moteriškas“ išaiškinimu (nuoroda: <http://www.lkz.lt/?zodis=moteri%C5%A1kas&id=19073700000>), „moteriškas“ priklausantys moterims, moterims būdingas, tinkamas. Kitaip tariant, tiek suteikiant informaciją apie Grožio salone teikiamas paslaugas ir jų kainas, tiek teikiant paaiškinimus apie konkrečią situaciją, kuomet asmuo identifikuojantis save vyru kreipėsi dėl paslaugos, kurią Grožio salonas įvardijo – „vyrų kirpimu“, tiek Grožio salonui nustatant kainą, kurią Pareiškėjas privalėjo sumokėti, akcentuojamas lyties aspektas.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnį, teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Pareiškėjo skunde išdėstytos aplinkybės leido daryti prielaidą dėl diskriminacijos lyties pagrindu buvimo. Tuo tarpu Grožio salono pateiktuose paaiškinimuose išdėstytos aplinkybės prieštarauja skundo tyrimo metu interneto svetainėje treatwell.lt pateiktai informacijai. Prieštaringa informacija pateikta ir pačiose Grožio salono paaiškinimuose. Viena vertus Grožio salono atstovas teigia, kad kaina priklauso nuo kirpimo technologijos, sudėtingumo ir priemonių, kita vertus informacijoje apie paslaugas aiškiai išryškintas lyties aspektas, nusakantis paslaugos kainą. Pažymėtina, kad interneto svetainėje treatwell.lt pateiktoje informacijoje nėra duomenų, leidžiančių suprasti, kad kirpimo kaina priklausys nuo kriterijų, kurie nurodyti Grožio salono paaiškinimuose.

Interneto svetainės treatwell.lt Grožio salono paskyroje apie vyrų kirpimą yra nurodyta: „Šiais laikais vyrų kirpimai yra tokie įvairūs kaip ir moterų. Nesvarbu kurį stilių pasirinksi tu, galutinis rezultatas visada turi būti toks pats – tvarkinga ir daili šukuosena.“ (citatose kalba netaisyta).

Vadovaujantis šia informacija, akivaizdu, kad ir Grožio salonas teikiantis paslaugas nesivadovavo objektyviais ir aiškiais kriterijais, kaip plaukų ilgis, kirpimo sudėtingumas ir pan., pagrindžiančiais skirtingas kirpimo paslaugų kainas. Taip pat pažymėtina, kad teikiant raštą Grožio salonui dėl informacijos pateikimo Tarnyba naudoja vyrišką giminę ir aiškiai nurodė, kad Pareiškėjas (Grožio salono klientas) laiko save translyčiu vyru. Grožio salonas pateikdamas atsakymą savo rašte Pareiškėją visur vadina moteriška gimine – „Kliente“, „Pareiškėja“, preziumuoja, kad Pareiškėjas yra moteriškos lyties. Tuo atveju, jei kirpėjui atliekančiam kirpimą Pareiškėjui būtų žinoma, kad kirpimas bei naudojamos priemonės neatitinka „vyrų kirpimui“ (kaip jį vadina Grožio salonas) būdingų veiksmų, jis privalėjo apie tai įspėti Pareiškėją ir jo atsiklausti, ar jis sutinka mokėti didesnę mokėstį už sudėtingesnes paslaugas, kurių jis pageidauja. Nagrinėjamu atveju Pareiškėjas sužinojo apie kirpimo kainos padidėjimą tik jau po paslaugos suteikimo.

Remiantis išdėstyta, teigtina, kad Grožio salonas taikė nevienodas apmokėjimo sąlygas, priklausomai nuo kliento lyties.

Tikėtina, kad atliekant skirtingus kirpimus, šukuosenas, modeliavimus, taikomos skirtingos technologijos, naudojami atitinkami įrankiai ir modeliavimo priemonės, tačiau visa tai priklauso ne nuo kliento lyties, o nuo plaukų struktūros, tankumo, ilgio, paties kirpimo sudėtingumo ir kitų objektyvių kriterijų. Grožio salonas nepateikė objektyvių duomenų pagrindžiančių didesnę Pareiškėjo kirpimo kainą.

Nagrinėjamu atveju Grožio salonas teikdamas informaciją apie kirpimo paslaugas suklaidino Pareiškėją ir už suteiktą paslaugą paprašė sumokėti daugiau, nei buvo sutarta jam atlikus užsakymą per interneto svetainę treatwell.lt, t. y. Grožio salono pateikta informacija apie teikiamas paslaugas diskriminuoja klientus dėl lyties. Vadovaujantis išdėstyta, konstatuotina, kad Grožio salonas pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 ir 2 punktuose išdėstytas nuostatas.

Pažymėtina, kad Grožio salonas teikdamas atsakymus Pareiškėją, kuris save laiko trans vyru, visur vadina „Pareiškėja“, „Kliente“, taigi, naudoja moterišką giminę. Lygių galimybių kontrolierė, remdamasi Lygių galimybių įstatymo 17 str. 2 d., rekomenduoja Grožio salonui sudaryti translyčiams

asmenims saugią ir orumą gerbiančią aplinką, bendraujant su klientais (-ėmis) kreiptis į asmenis tos lyties įvardžiu ar tos giminės žodžiu, atsižvelgiant į asmens savi-identifikaciją bei skirti dėmesį lygių galimybių užtikrinimui aptarnaujant klientus, priimant lygių galimybių politiką ir priekabiavimo prevenciją. Jeigu aptarnaujančiam personalui trūksta informacijos siūlytina supažindinti darbuotojams mokymus.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsniu, Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 15 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į (duomenys neskelbtini) vadovą ir siūlyti nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus, t. y., siūlyti grožio salone „L’Aamour“ nustatyti ir taikyti kirpimo paslaugų kainas remiantis objektyviais kriterijais (plaukų ilgis, sunaudotų priemonių kiekis, paslaugos trukmė, specialisto kvalifikacija ir pan.), o ne lyties kriterijumi.

2. Įpareigoti (duomenys neskelbtini) išnagrinėti šį sprendimą ir per 30 dienų informuoti Tarnybą apie sprendimo nagrinėjimo rezultatus.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, (duomenys neskelbtini) vadovą, Kirpėjų ir grožio specialistų asociaciją.

Sprendimas per 1 mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė